

IV

(Informace)

INFORMACE ORGÁNŮ A INSTITUCÍ EVROPSKÉ UNIE

RADA

Závěry Rady z 26. listopadu 2009 o vzdělávání dětí z rodin migrantů

(2009/C 301/07)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

S OHLEDEM na

směrnici Rady 77/486/EHS o vzdělávání dětí migrujících pracovníků ze zemí EU, která členským státům ukládá, aby takovými dětem poskytovaly bezplatnou výuku, zahrnující rovněž výuku úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků hostitelského státu, a aby rovněž ve spolupráci se zeměmi původu přijaly příslušná opatření na podporu výuky mateřského jazyka a kultury země původu ⁽¹⁾;

závěry Rady a zástupců vlád členských států o vytvoření společných základních zásad pro politiku integrace přistěhovalců v Evropské unii ⁽²⁾, v nichž je mimo jiné uvedeno, že úsilí v oblasti vzdělávání má rozhodující význam pro přípravu přistěhovalců a zejména jejich potomků, aby se úspěšněji a aktivněji zapojili do společnosti;

rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1720/2006 ze dne 15. listopadu 2006, kterým se zavádí akční program v oblasti celoživotního učení, jenž zahrnuje podporu projektů souvisejících s mezikulturním vzděláváním a integrací migrujících žáků;

závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě o efektivitě a rovném přístupu ve vzdělávání a odborné přípravě ⁽³⁾, které vyzývají členské státy, aby zajistily spravedlivé systémy vzdělávání a odborné přípravy, jejichž cílem je poskytnout příležitost, přístup, zacházení a výsledky, jež jsou nezávislé na společensko-ekonomickém prostředí osob a jiných faktorech, které mohou vést k znevýhodnění při vzdělávání;

doporučení Evropského parlamentu a Rady ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní učení, které vyzdvihuje význam sociálních a občanských schopností a kulturního povědomí a rovněž doporučuje, aby byla učiněna příslušná opatření pro ty, kteří z důvodu znevýhodnění ve vzdělávání vyžadují pro uplatnění svého vzdělávacího potenciálu zvláštní podporu ⁽⁴⁾;

závěry Evropské rady ze zasedání konaného ve dnech 13. a 14. března 2008, v kterých byly členské státy naléhavě vyzvány, aby přijaly konkrétní opatření s cílem zlepšit úroveň vzdělání dosahovanou žáky z rodin migrantů ⁽⁵⁾;

Evropský pakt o přistěhovalectví a azylu, který vyzývá členské státy, aby zavedly ambiciózní politiky na podporu harmonického začlenění migrantů, včetně zvláštních opatření na podporu osvojení si jazyka ⁽⁶⁾;

závěry Rady a zástupců vlád členských států o politikách integrace v Evropské unii ⁽⁷⁾, které obsahují výzvu k vypracování vzdělávacích opatření přizpůsobených potřebám dětí z rodin migrantů a zaměřených na předcházení školní neúspěšnosti;

závěry Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 21. listopadu 2008 – Příprava mladých lidí na 21. století: agenda pro evropskou spolupráci v oblasti školství ⁽⁸⁾, které vyzývají členské státy, aby zajistily přístup k vysoce kvalitním vzdělávacím příležitostem a službám, zejména pro děti a mladé lidi, kteří mohou být znevýhodněni osobními, sociálními, kulturními nebo ekonomickými okolnostmi;

⁽¹⁾ Úř. věst. L 199, 6.8.1977, s. 32.

⁽²⁾ Dokument 16238/1/04 REV 1.

⁽³⁾ Úř. věst. C 298, 8.12.2006, s. 3.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁽⁵⁾ Dokument 7652/08, bod 15., s. 10.

⁽⁶⁾ Dokument 13440/08.

⁽⁷⁾ Dokument 15251/08.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 319, 13.12.2008, s. 20.

VÍTAJÍC

zelenou knihu Evropské komise s názvem „Migrace a mobilita: úkoly a příležitosti vzdělávacích systémů EU“ a zprávu k ní přidruženou o konzultačním procesu prováděném během druhé poloviny roku 2008 ⁽¹⁾;

a BEROUC V ÚVAHU, že

pro účely těchto závěrů, které jsou zaměřeny především na školy, se výraz „z rodin migrantů“ bude používat zejména k označení dětí všech osob žijících v některé ze zemí EU, ve které se nenarodily, a to bez ohledu na to, zda se jedná o státní příslušníky třetí země, občany jiného členského státu EU nebo osoby, které následně získaly státní občanství hostitelského členského státu;

UZNÁVÁ, že

- 1) Migrace již po několika generacích přispívá k evropskému sociálnímu a hospodářskému rozvoji a bude takto přispívat i nadále. Za současných podmínek rostoucí globalizace a demografických změn zůstává úspěšná integrace migrantů do společnosti předpokladem hospodářské konkurenceschopnosti Evropy, jakož i sociální stability a soudržnosti.
- 2) Vzdělání hraje klíčovou úlohu, a to nejen pokud jde o zajištění toho, aby děti z rodin migrantů mohly naplnit svůj potenciál a stát se řádně integrovanými a úspěšnými občany, ale rovněž pokud jde o vytváření spravedlivé a nevylučující společnosti, která respektuje rozmanitost. Mnohé z těchto dětí však mají i nadále horší studijní výsledky a s problémy souvisejícími s rasovou a etnickou diskriminací a sociálním vyloučením se lze setkat kdekoli v Evropské unii. Přítomnost významného počtu žáků z rodin migrantů tak v mnoha členských státech představuje pro vzdělávací systémy řadu výzev, ale zároveň i cenné příležitosti.
- 3) Integrace migrantů je společným úsilím, které vyžaduje snahu ze strany samotných přistěhovalců a do kterého se vedle oblasti vzdělávání zapojuje i mnoho dalších složek společnosti. Pro zajištění dostatečné úrovně podpory dětí z rodin migrantů a jejich rodin je nezbytné, aby v rámci meziodvětvové politiky spolupracovaly mimo jiné příslušná ministerstva, vzdělávací orgány, sociální služby, zdravotnické služby, orgány odpovědné za bytovou politiku a služby pro azyl a přistěhovalce, a aby probíhal dialog s občanskou společností.
- 4) Celá řada dětí z rodin migrantů dosahuje ve vzdělávání úspěchů a některé z nich skutečně patří k nejlepším, vnitrostátní ukazatele i mezinárodní výzkum, jako je program PISA ⁽²⁾, však jasně a jednoznačně svědčí o tom, že výsledky

dosažené většinou migrujících žáků bývají výrazně horší než výsledky jejich vrstevníků. V důsledku toho dochází u těchto žáků častěji k předčasnému ukončení školní docházky, častěji dosahují nižší úrovně kvalifikace a v menším počtu se účastní vysokoškolského vzdělávání. Poskytnou-li se dětem z rodin migrantů lepší příležitosti, aby mohly být ve vzdělávání úspěšné, může to zmírnit marginalizaci, vyloučení a odcizení.

- 5) Obzvláště znepokojivá je situace těch, u nichž jsou jazykové a kulturní rozdíly mezi domovem a školou spojeny s nepříznivou socioekonomickou situací. V takovýchto případech mohou být potíže související s nízkým socioekonomickým postavením umocněny faktory, jako jsou jazykové bariéry, nevelká očekávání, nedostatečná podpora ze strany rodiny a vlastní komunity nebo nedostatek náležitých životních vzorů.
- 6) Tato znevýhodnění – spolu s neprostupností školských systémů a s rozdíly v kvalitě škol – mohou vést k situaci, kdy se v nedostatečně fungujících školách soustřeďuje velký počet dětí z rodin migrantů. Takové tendence znamenají pro školské systémy v Evropské unii vážné výzvy a ztěžují dosažení vysoké úrovně vzdělání pro všechny, jakož i vysokého stupně sociální soudržnosti.
- 7) Odpovědnost za stanovení politik v oblasti vzdělávání zůstává i nadále v pravomoci jednotlivých členských států, otázky a výzvy nastíněné v těchto závěrech jsou však čím dál tím více společné. Existuje tudíž zřejmý potenciál pro další podporu, výzkum a spolupráci na evropské úrovni s využitím příslušných programů Společenství, jako je program celoživotního učení a Evropský fond pro integraci, a s použitím nástrojů, jako je otevřená metoda koordinace určená k výměně osvědčených postupů a podpoře vzájemného poznávání politik a opatření zaměřených na řešení znevýhodnění ve vzdělávání u dětí z rodin migrantů.

SE DOMNÍVÁ, že

- 1) Vzdělávání má významný podíl na úspěšném začlenění přistěhovalců do evropských společností. Počínaje vzděláváním v raném dětství a základní školou, ale i v průběhu všech úrovní celoživotního učení, je třeba přijmout cílená opatření a postupovat s větší pružností k zajištění potřeb všech žáků z rodin migrantů bez ohledu na jejich věk a poskytnout jim nezbytnou podporu a příležitosti k tomu, aby se stali aktivními a úspěšnými občany, a umožnit jim, aby rozvinuli veškerý svůj potenciál. Tato opatření by měla být poskytována v souladu s politikami v jiných oblastech zaměřenými na potřeby dětí z rodin migrantů a jejich rodin.

⁽¹⁾ Dokumenty 11631/09 + ADD 1 a 12594/09.

⁽²⁾ Program OECD pro mezinárodní hodnocení žáků.

- 2) Jako nejúčinnější se pravděpodobně ukáží vzdělávací systémy, které kladou silný důraz na spravedlnost i na kvalitu, směřují k jasným a společným cílům a upřednostňují komplexní přístupy na všech úrovních, pokud jde o zohledňování zvláštních potřeb žáků z rodin migrantů a zlepšování jejich prospěchu v oblasti vzdělávání a zároveň dbají na tvorbu společenských vazeb mezi nimi a jejich vrstevníky.
- 3) Kulturní rozmanitost by měla být v našich společnostech vítána jako zdroj vitality a obohacení. Aniž by se nějakým způsobem rozměňovalo hlavní zaměření na kulturní identitu, ústřední hodnoty a základní práva hostitelské země, podpora mezikulturního vzdělávání v evropských školách zaměřená na výměnu znalostí a hlubší pochopení kultur obou stran, jakož i budování vzájemné úcty a boj proti předsudkům, poskytne trvalé hodnoty všem zúčastněným.
- 4) Přístupy jako vytváření a posilování protidiskriminačních mechanismů, zvyšování prostupnosti v rámci školských systémů a odstraňování překážek, s nimiž se jednotlivci v tomto systému setkávají, mohou pomoci v boji proti segregaci a přispět k vyšší úrovni dosaženého vzdělání migrujících žáků. Nabízení individuálnějšího přístupu ke vzdělávání může být ku prospěchu všem žákům v systému a vést k vyšší kvalitě pro všechny. Zvyšování kvality poskytovaného vzdělání v nedostatečně fungujících školách může zlepšit příležitosti pro všechny žáky, včetně migrantů.
- 5) Měla by se podporovat specializovaná odborná příprava zaměřená na zvládání jazykové a kulturní rozmanitosti a rozvoj mezikulturních kompetencí a pomoci tak školským orgánům, vedení škol, učitelům a administrativním pracovníkům přizpůsobit se potřebám škol nebo tříd s žáky z rodin migrantů a využít jejich plného potenciálu. Měly by se též zvážit například otázky, jak zajistit, aby vyučovací metody, výukové materiály a osnovy vyhovovaly všem žákům bez ohledu na jejich původ, jak nadále získávat a udržovat si co nejlepší učitele v nedostatečně fungujících školách, jak v tomto směru – a v souladu s vnitrostátními postupy – posílit funkci vedení a rovněž jak zvýšit počet učitelů, kteří sami pocházejí z rodin migrantů.
- 6) Proces integrace lze usnadnit vytvořením partnerství s místními komunitami, včetně rodin dětí migrantů a sdružení migrantů, což přispěje k rozvoji škol jakožto vzdělávacích společenství. Budováním prostředí vzájemného porozumění, důvěry a spolupráce může tento druh partnerství různými způsoby přispět k uvedeným cílům, a to například poskytováním pomoci s tlumočením, působením jako rozhraní, a v některých případech zprostředkovatel, mezi školami a příslušným společenstvím, jakož i vytvářením kladných vazeb s kulturou a jazykem země původu. Výuka rodičů žáků z rodin migrantů poskytovaná v jazyce hostitelské země nebo v jednom z jejích jazyků, jakož i informační schůzky probíhající v těchto jazycích, mohou v této souvislosti významným způsobem přispět k zlepšení komunikace mezi školami a rodinami a zlepšit tak podmínky pro úspěšnou sociální integraci.
- 7) Dobrá znalost úředního jazyka (nebo jednoho z úředních jazyků) hostitelské země je předpokladem pro úspěch ve vzdělání a je rozhodující pro společenské i pro profesionální začlenění. Aby takovéto znalosti podpořily, měly by členské státy zvážit možnost vypracování zvláštních ustanovení, týkajících se například intenzivní jazykové výuky pro nově příchozí žáky z rodin migrantů, doučování pro žáky, kteří se potýkají s potížemi, a zvláštní kurzy, v nichž by všichni učitelé nabyli schopnosti učit děti, u nichž výuka neprobíhá v mateřském jazyce. Měla by se též podpořit úprava osnov, například více hodin výuky jazyka hostitelské země pro žáky s jiným mateřským jazykem.
- 8) Ačkoli by se hlavní pozornost i nadále měla soustředit na jazyk nebo jazyky hostitelské země, může přinést výhody také podpora žáků v získávání nebo udržování znalosti jazyka své země původu, a to na několika úrovních: společensky z hlediska kulturní identity a osobní sebedůvěry, profesionálně z hlediska budoucí zaměstnatelnosti, ale též výchovně z hlediska budoucího učení. Zdroje pro takovéto učení mohou sice být omezené, jeho rozsah lze však různými způsoby rozšířit, například prostřednictvím dvoustranných dohod s dotčenými zeměmi a partnerství pro spolupráci s příslušnými místními komunitami, nebo využitím nových technologií, například k navázání kontaktů prostřednictvím internetu nebo rozvojem iniciativ elektronického partnerství.
- 9) Vzdělávání v raném dětství vytváří nejen základ pro pozdější školní docházku, ale může významným způsobem přispět k začlenění dětí z rodin migrantů zejména tím, že klade zvláštní důraz na rozvoj jazyka. Je tudíž třeba zvýšit úsilí, aby pro sociálně znevýhodněné rodiny byl zajištěn dostatečný přístup ke kvalitním zařízením pro péči o děti a předškolní vzdělávání.
- 10) Cílenou podporu – jako například větší počet pedagogů pro školy ve znevýhodněných oblastech a poskytování více individualizované výuky – lze použít k vyvážení znevýhodnění ve vzdělání a neblahých účinků nedostatečné integrace. Měly by se též zvážit způsoby, jak poskytnout dodatečnou podporu ve vzdělávání, například v podobě pedagogického vedení a doučování, poskytování poradenství jak žákům, tak i rodičům ohledně příležitostí, které mají v rámci vzdělávacího systému k dispozici, nebo pořádání kroužků po skončení pravidelného vyučování ve spolupráci s rodičovskými sdruženími a sdruženími jednotlivých komunit, kde by se mohli žáci učit a udělat si domácí úkoly. Jsou žádoucí pružná opatření pro nové přistěhovalce, zejména pokud jde o jazykovou výuku. V tomto ohledu je zapotřebí poskytnout nejen pohotovou a cílenou pomoc v co nejkratší době po příjezdu do hostitelské země, ale také trvalé programy jazykové podpory.

VYZÝVÁ PROTO ČLENSKÉ STÁTY, aby

1) Přijaly příslušná opatření na jejich požadované úrovni odpovědnosti – místní, regionální nebo celostátní – a zajistily, aby všem dětem byly poskytovány spravedlivé a rovné příležitosti, jakož i potřebná podpora pro rozvoj jejich plného potenciálu, a to bez ohledu na původ. Tato opatření mohou zahrnovat zejména:

- vytvoření uceleného politického přístupu k dosažení těchto cílů,
- zavedení nebo posílení protidiskriminačních mechanismů s cílem podpořit sociální integraci a aktivní občanství,
- zvyšování přístupnosti v oblasti vzdělávání a odstraňování překážek v rámci školských systémů,
- zvyšování kvality poskytovaného vzdělání ve školách a vyrovnávání rozdílů mezi nimi, mimo jiné snahou získat a udržet si co nejlepší učitele a posílit funkci vedení v nedostatečně fungujících školách,
- zlepšování přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a péči v raném věku,
- nabízení individuálnějšího přístupu ke vzdělávání a podpory jednotlivým žákům, zejména dětem z rodin migrantů, kteří mají nízkou úroveň dosaženého vzdělání,
- poskytování specializované odborné přípravy v otázkách souvisejících s řízením jazykové a kulturní rozmanitosti a s rozvíjením mezikulturních kompetencí pro vedení škol, učitele a administrativní pracovníky,
- vytvoření přiměřených politik pro výuku jazyka hostitelské země, jakož i zvážení možností, jak by si žáci z rodin migrantů udrželi a rozvíjeli svůj mateřský jazyk,
- zajištění vysoce kvalitních osnov pro všechny žáky bez ohledu na jejich původ a zohledňování potřeb dětí z rodin migrantů ve vyučovacích metodách a výukových materiálech,
- vytvoření partnerství se sdruženími migrantů a vystupňování úsilí o zlepšení komunikace s rodiči, kteří jsou migranti,
- poskytování cílené podpory žákům z rodin migrantů, kteří mají současně zvláštní potřeby,

— shromažďování a vyhodnocování údajů z této oblasti s cílem poskytovat informace pro tvorbu politik,

— výměna osvědčených postupů v této oblasti s cílem zdokonalit politiky a opatření přijímaná na odpovídající úrovni.

2) V souvislosti s novým strategickým rámcem evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy („ET 2020“) a s použitím otevřené metody koordinace rozvíjely vzájemné učení ohledně osvědčených postupů výuky žáků z rodin migrantů.

3) Cíleně využívaly programů celoživotního učení, Evropského sociálního fondu a dalších zdrojů, jako je např. Evropský fond pro integraci, k vývoji a podpoře projektů týkajících se mezikulturního vzdělávání a vzdělávání žáků z rodin migrantů.

VYZÝVÁ KOMISI, aby

1) Usnadňovala a podporovala spolupráci mezi členskými státy, pokud jde o otázky, na něž se upozorňuje v těchto závěrech, mimo jiné poukázáním na zkušenosti a osvědčené postupy ve výše uvedených oblastech, jejich výměnou a shromažďováním a zajišťováním jejich účinného šíření, jakož i využíváním stávajících programů Společenství.

2) Zvážila, jakým způsobem a jakými prostředky lze nejlépe dosáhnout cílů směrnice Rady 77/486/EHS v souvislosti s migrací, která se od přijetí směrnice významným způsobem změnila.

3) S použitím stávajících údajů a ukazatelů monitorovala rozdíly mezi výsledky rodilých žáků a žáků z rodin migrantů.

4) Úzce spolupracovala s jinými mezinárodními organizacemi zabývajícími se otázkami vzdělávání a migrace, jako je Rada Evropy, UNESCO a OECD ⁽¹⁾

5) Zajistila, aby otázky související s migrací byly přiměřeným způsobem zohledněny v programu celoživotního učení a jiných odpovídajících programech Společenství, v akčním plánu vzdělávání dospělých a Kodaňském procesu, jakož i v jiných iniciativách v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, včetně vysokoškolského vzdělávání.

6) Zajistila, aby otázky týkající se vzdělávání dětí z rodin migrantů byly odpovídajícím způsobem zohledňovány v procesu sociální ochrany a sociálního začleňování.

⁽¹⁾ Všem členským státům je třeba zajistit právo podílet se na této činnosti.